

Streszczenie

Tytuł:

Konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji oraz jej urzeczywistnienie w polskim prawodawstwie

Wyrażona w art. 12 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wolność tworzenia i działania fundacji wyznaczyła tego rodzaju osobom prawnym pozycję ustrojową w społeczeństwie obywatelskim oraz uczyniła je beneficjentem konstytucyjnych gwarancji ochrony własności i praw majątkowych. Polskie prawo fundacyjne, uchwalone w 1984 r. w okresie socjalizmu i nieznacznie zmodyfikowane w okresie przemian ustrojowo-gospodarczych nie w pełni wpisuje się w standardy wyznaczone w postanowieniach Konstytucji z 1997 r. Dlatego za cel rozprawy przyjęto rozwiązanie problemu naukowego, jakim jest ustalenie konstytucyjnego znaczenia pojęcia „fundacja”, zweryfikowanie zasadności jej kwalifikowania jako instytucji społeczeństwa obywatelskiego, a procesu tworzenia i działania fundacji jako przejawu korzystania z konstytucyjnych wolności i praw, a następnie zbadanie zgodności rozwiązań ustawowych ze zdekodowanym wzorcem konstytucyjnym.

Po przeprowadzeniu badań i analiz zostało ustalone, że wymienioną w art. 12 Konstytucji RP kategorię „fundacja”, należy odczytywać jako desygnat pojęcia zastanego, którego substancjonalnym elementem jest walor użyteczności publicznej w sferze społecznej lub gospodarczej. Ustrojodawca zatem za przedmiot ochrony przyjął fundację publiczną prawa prywatnego.

Ponadto ustalono, że „fundacja” w rozumieniu konstytucyjnym jest podmiotem (instytucją) społeczeństwa obywatelskiego, nie ze względu na swoją nieczłonkowską strukturę (formę prawną typu zakładowego), lecz z uwagi na naturę realizowanych przez nią funkcji użyteczności publicznej. W ustalonym doktrynalnie katalogu adresatów konstytucyjnych wolności i praw fundację zaliczyć należy do kategorii podmiotów wyróżnionych ze względu na rolę społeczną.

Potwierdzono również, że konstytucyjna wolność tworzenia i działania fundacji jest ściśle zintegrowana z wyrażonymi w art. 21 ust. 1 i art. 64 ustawy zasadniczej gwarancjami ochrony własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia.

Analizując szczegółowe rozwiązania ustawowe stwierdzono, że polskie prawo fundacyjne zawiera wiele luk, których wypełnienie wymaga sięgania do skomplikowanych technik interpretacyjnych i stosowania analogii prawnych. Stan ten jest źródłem licznych sporów zarówno w nauce prawa, jak i w praktyce jego stosowania. To z kolei rodzi niepewność warunków prawnych działalności fundacji, a także prowadzi do tego, że znaczna część jej ram prawnych jest *de facto* ustalana w orzecznictwie sądowym. Tymczasem źródłem regulacji określających ramy prawne korzystania z wolności konstytucyjnej (w tym przypadku wolności tworzenia i działania fundacji) powinna być jednoznaczna decyzja ustawodawcy, a nie organów stosujących prawo.

Z powyższych względów autorka postuluje dostosowanie polskiej regulacji ustawowej do standardów konstytucyjnych wprowadzonych Konstytucją z 1997 r., które zostały zdekodowane i ugruntowane w poglądach Trybunału Konstytucyjnego wyrażonych w szczególności w okresie jego intensywnej aktywności orzeczniczej.

Słowa kluczowe:

fundacja, fundator, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, nadzór nad fundacjami, społeczeństwo obywatelskie